

פרוטוקול מס' 27
מישיבת ועדת הפנים והגנת הסביבה
יום שלישי, י"ב בסיון התשע"ג (21 במאי 2013), שעה 11:30

סדר היום:

כריית פוספטים בשדה בהריר למרות הנזקים והסכנות

נכחו:

חברי הוועדה:

מירי רגב – היו"ר
טלב אבו עראר
תמר זנדברג
בועז טופרובסקי
חמד עמאר
דוד צור
זבולון קלפה

מוזמנים:

מנהל מחוז דרום, המשרד להגנת הסביבה	–	גיא סמט
מנהל, המשרד להגנת הסביבה	–	יובל פלד
ראש שירותי בריאות הציבור, משרד הבריאות	–	איתמר גרוטו
ס' ראש האגף לבריאות הציבור, משרד הבריאות	–	אודי קילינר
מנהל מינהל אוצרות טבע, משרד האנרגיה והמים	–	יוסי וירצבורגר
מרכז בכיר-גיאולוג, משרד האנרגיה והמים	–	שארבל שאחדה
ר' ענף בריאות הצבא אט"ל, משרד הביטחון	–	מנור שפריץ
מנהל אגף א' קשרי ממשל ותכלול, משרד הפנים	–	אבי כהן
מנהלת אגף בכיר לתכנון נושאי, משרד הפנים	–	רונית מזר
מרכזת תוכנית מתאר ארציות, משרד הפנים	–	חנה ויטלזון
ממונה על מחוז הדרום, משרד הפנים	–	אבי הלר
מנהל צוות אזורי מחוז דרום, משרד הפנים	–	טל פודים
יועץ חיצוני מינהל התכנון, משרד הפנים	–	זאב טמקין
יועץ חיצוני מינהל התכנון, משרד הפנים	–	יוחאי תירוש
מנהל מינהל סביבה ופיתוח בר קיימא, משרד הכלכלה	–	דורון אברהמי
יועץ מדעי, משרד הכלכלה	–	אסף דוד
לשכה משפטית, משרד הכלכלה	–	חנה מזור
סגן מנהל מינהל סביבה ופיתוח בר קיימא, משרד הכלכלה	–	זאב ברל
אחראי מחצבות, מינהל מקרקעי ישראל	–	יוסי בר ניב
מנהל חטי' תו"פ, רשות הטבע והגנים הלאומיים	–	יובל פלד
מנהל המחלקה לביטוח סוציאלי ולקשרי גומלין עם הכנסת, התאחדות התעשיינים	–	חזקיה ישראל
חוקר מכללה חברתית-כלכלית, מכון ואן-ליר	–	אמנון פורטוגלי
מתכנת, אל פורעה, נציגי תושבים	–	חליל גברין
קבלן בניין, נציגי תושבים	–	מוחמד אלדרארגה
איש אחזקה, נציגי תושבים	–	מוסטפא אלקרעאן
קבלן עבודות עפר, נציגי תושבים	–	עודה גבארין
נציג, נציגי תושבים	–	מוסה אבו עיאדה
יו"ר העמותה רוצים לחיות בלי מכרות ע.ר.	–	יעקב לקס
חברה בעמותה רוצים לחיות בלי מכרות ע.ר.	–	אורה אביב
היועץ המשפטי רוצים לחיות בלי מכרות	–	אפי מיכאלי

–	חברה בעמותה רוצים לחיות בלי מכרות	–	ליזט וכסמן
–	חברה בעמותה רוצים לחיות בלי מכרות	–	עידית לקס
–	תושבת ערד, רוצים לחיות בלי מכרות	–	טובה מארק בן צבי
–	רוצים לחיות בלי מכרות	–	סימון פרברוף
–	פסיכולוגית קלינית, רוצים לחיות בלי מכרות	–	אוה פרברוף
–	המשמר החברתי	–	ליבי בייקין
–	תושב אל פורעה	–	מוסא אבו עיאדה
–	תושב אל פורעה	–	מוצטפה אלגורעאן
–	מייצג מתנגדי המכרה בשדה בערד	–	אליעזר בר שדה
–	יועץ תקשורת דבי תקשורת	–	גדי אוחנה
–	ב.ז.ן (בתי זיקוק לנפט)	–	משה דבי
–	מרצה	–	משה גרודופסקי
–	יו"ר ועד עובדי רותם אמפרט נגב	–	משה חדד
–	חברי ועד עובדי רותם אמפרט נגב	–	עמוס שוב
–	חבר ועד עובדי רותם אמפרט נגב	–	שלומי ירוחם
–	חבר ועד עובדי רותם אמפרט נגב	–	משה חליוה
–	חבר ועד עובדי רותם אמפרט נגב	–	ארז אברהם
–	חבר ועד עובדי רותם אמפרט נגב	–	יוסי מויאל
–	חבר ועד עובדי רותם אמפרט נגב	–	חנן יוסף
–	חבר ועד עובדי רותם אמפרט נגב	–	שמעון עטיה
–	חבר ועד עובדי רותם אמפרט נגב	–	מאיר חזן
–	חבר ועד עובדי רותם אמפרט נגב	–	סיימון ברק
–	חבר ועד עובדי רותם אמפרט נגב	–	דניאל רגב
–	חבר ועד עובדי רותם אמפרט נגב	–	שושן גיקלין
–	דוד בר דרור	–	דוד בר דרור
–	המשמר החברתי	–	דוד דהאן
–	כתבת, ידיעות אחרונות	–	חן פונדק
–	ראש אגף חומרי גלם, מפעל רותם-אמפרט	–	אורי יסעור
–	מנהל תקשורת וקשרי ממשל כימיקלים לישראל, מפעל רותם-אמפרט	–	עמיר אברמוביץ
–	יועמ"ש, מפעל רותם-אמפרט	–	רוית ברעם מזור
–	מנהל מפעלי רותם, מפעל רותם-אמפרט	–	יעקב כחלון
–	אחראי קשרי קהילה, מפעל רותם-אמפרט	–	דורון אורגיל
–	פרילוג - יועצת לובינג רותם אמפרט, מפעל רותם-אמפרט	–	רות פרמינגר
–	ראש מועצת כסייפה	–	סאלם אבו רביעה
–	ראש עיריית ערד	–	טלי פלוסקוב

ייעוץ משפטי:

תומר רוזנר

מנהל/ת הוועדה:

יפה שפירא

רישום פרלמנטרי:

יפעת קדם

כריית פוספטים בשדה בריר למרות הנזקים והסכנות**היו"ר מירי רגב:**

בוקר טוב לכולם. אני רוצה לפתוח באופן רשמי את ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת בהצעה לסדר של חבר הכנסת ליצמן בסוגיית שדה בריר. שדה בריר זה אזור שמועשר בפוספטים. כיל ורותם מנסים כבר מספר שנים באמצעות ועדת התכנון והבנייה לקבל אישור לבצע פיילוט. כרגע הנושא הזה נמצא בבדיקה של גורמים שונים. יש חוות דעת סותרות אם הפיילוט הזה מסכן חיי אדם או לא. הדיון הזה בא כדי לשמוע את עמדות הגורמים הרלוונטיים. מבחינתי הגורמים הרלוונטיים הם משרד הבריאות, המשרד להגנת הסביבה ומשרד הפנים. ליצמן, יוזם הדיון, בבקשה.

יעקב ליצמן:

תודה רבה, גברתי היושבת ראש. במסגרת תפקידי כסגן שר הבריאות הובא לפניי הנושא הזה של הכרייה בשדה בריר. אני רוצה להדגיש כמה דברים שביררתי ממקור ראשון. עמדת משרד הבריאות בזמני – יושב כאן פרופ' גרוטו שיגיד לבד מה עמדת משרד הבריאות – הייתה באופן נחרץ נגד.

היו"ר מירי רגב:

מתי הייתה העמדה של משרד הבריאות?

יעקב ליצמן:

הייתי סך הכל 4 שנים בתפקיד. חודשיים אני כבר לא. אני לא יודע בדיוק מתי.

היו"ר מירי רגב:

יש לי כאן מסמך של גמזו. רוני גמזו עבד איתך? יש לי כאן מסמך של גמזו שהוא בעד הניסוי. אני לא יודעת אם הוא היה בתקופתך או לא.

יעקב ליצמן:

כנראה שגמזו החליף כובע מאז שעזבתי את התפקיד.

היו"ר מירי רגב:

זה מ-2011. עוד היית בתפקיד.

יעקב ליצמן:

אני אומר לך בדיוק. יושב כאן בן אדם שממונה על הבריאות.

היו"ר מירי רגב:

עזוב אותי מהבן אדם. אנחנו עושים פה דיון לא רק כדי לדבר, גם כדי לקבל החלטות.

אפי מיכאלי:

גברתי, יש מסמך מ-2012 של משרד הבריאות.

היו"ר מירי רגב:

יש לי כאן מסמך מ-2011.

יעקב ליצמן:

אני חוזר ואומר שעמדת משרד הבריאות בתקופתי - - -

היו"ר מירי רגב:

זה מסמך שהגיע אלי כחומר עבודה.

יעקב ליצמן:

אני מכיר את הנפשות הפועלות. אני מכיר כאן את ההון והשלטון. ישבתי שם 4 שנים. אני מכיר מילה במילה מה שקורה שם, שלא יספרו לי סיפורים. הדבר הזה מסוכן לתושבי ערד בצורה חריפה ביותר. מה שקורה כאן זה שיש אינטרסנטים, יש חברות גדולות. אני לא יכול להתמודד איתן, יש להן הרבה כסף. לא איכפת להן הבריאות של הציבור. אני רוצה להזכיר לכולם שערד, בניגוד למקומות אחרים, היא עיר בריאה וטובה לחולי אסתמה. יש חוק עזר שאומר שאסור לנטוע שם כל מיני זרעים כי זה יכול להזיק לבריאות הציבור. אין מצב שאנחנו ככנסת נאפשר לאנשים לעשות כסף על חשבון הבריאות של התושבים. אני לא יודע מה המסמך של גמזו.

היו"ר מירי רגב:

תיכף אני אקריא אותו.

יעקב ליצמן:

זה לא כל כך מעניין.

דב חנין:

יש סיפור מאוד קשה מאחורי הסיפור הזה, כדאי לשמוע אותו. קרו דברים מאוד חמורים. סגן השר מדבר בעדינות, אבל קרו פה דברים מאוד חמורים.

יעקב ליצמן:

בתקופתי התחילו לחצים ואמרו לי שצריך את זה לביטחון המדינה. בדקתי את זה. זה שקר אחד גדול. בדקתי את זה אתמול. אין פה שום אינטרס ביטחוני, שום אינטרס ציבורי, זה רק עניין של גיובות, רק עניין של כסף.

דוד צור:

יש אינטרס תעסוקתי?

יעקב ליצמן:

לא. העניין התעסוקתי לא משנה לבריאות הציבור. יש שם 7000 או 10 אלפים תושבים. מה מעניין אותם העניין של התעסוקה אם זה מזיק לבריאות? היית רוצה לעשות ליד תל-אביב דבר שיזיק לך לבריאות בגלל שהוא נותן תעסוקה? איך אפשר לדבר בכלל ככה? איך אפשר להגיד שבגלל תעסוקה? זה הכל עניין של כסף. יכול להיות שאתה מייצג כאן מישהו.

דוד צור:

אני לא מייצג אף אחד. אני מייצג את עצמי. אני שואל.

יעקב ליצמן:

רבותיי, הייתי שם, ראיתי. היו עלי לחצים. היו אין סוף ישיבות עם משרד ראש הממשלה ועם כל הגורמים. משרד הבריאות אמר לא. משרד הבריאות אמר שאסור לעשות את זה, זה מזיק לתושבים.

ראיתי שיש כל מיני גורמים שמפעילים לחצים. ראיתי כל מיני גורמים שעושים פרסומת בעיתונים, לוחצים על חברי הכנסת, לוחצים על הציבור. התרעתי על זה. ביקשתי שיהיה כאן דיון.

היו"ר מירי רגב:

תודה רבה לך על הפתיח. אני מבקשת את עמדת משרד הבריאות. מכיוון שליצמן היה סגן הבריאות וכרגע הוא לא, אני מתכוונת להקריא כאן מסמך של משרד הבריאות מ-2011 בהשתתפות רוני גמזו, ד"ר בועז לב, ד"ר אלי שטרן, ד"ר מיכה בר חנא, פרופ' יוסף ריבק, ד"ר יוני דובנוב, ד"ר מיכאל גדלביץ וגברת יעל בר. יש פה רופאים רציניים. מדובר בחבורה רצינית של רופאים.

יעקב ליצמן:

גברתי, מי לא נמצא? גרוטו לא היה. הוא זה שממונה. הוא לא נמצא בישיבה. מה הפירוש של הישיבה?

דב חנין:

יש עוד הרבה מסמכים אחרים של משרד הבריאות.

היו"ר מירי רגב:

אני רוצה הבהרה למסמך הזה. כתוב כאן בסיכום: "במידה ויעלה מתוך הניסוי שאין בעיה, אין סיבה שלא להקים את המכרז. ההחלטות תתקבלנה בהסכמה מלאה של כל הפורום". לי חשוב לדעת באופן סופי מה עמדת משרד הבריאות, האם הוא משנה את עמדתו. אני רוצה לדעת לא רק לגבי הסיפור הזה, אני רוצה לדעת לגבי סיפורים אחרים של תחלואת ציבור. האם משרד הבריאות משנה כל שני וחמישי את חוות דעתו בהתאם לרופא שיושב בדיון?

איתמר גרוטו:

אני אנסה להבהיר באופן כללי את העמדה הנוכחית של משרד הבריאות. אני אתחיל מהשורה התחתונה, לאחר מכן אני אסביר ואתייחס לאותו מסמך. כרגע עמדת המשרד - הן של אנשי המקצוע והן של שרת הבריאות - היא נגד ביצוע של כרייה כלשהי בשדה בריר, בין אם מדובר בפילוט או מדובר במהלך מלא. כמו בכל הליך של תכנון ובנייה אנחנו דורשים לראות חלופות. אנחנו יודעים שישנן חלופות. אנחנו יודעים שנבחנו החלופות האחרות. הוחלט בסופו של דבר על החלופה של שדה בריר. יכול להיות שבמקומות אחרים יש יתרונות אחרים. מבחינתנו שדה בריר זה המקום הכי גרוע מבחינה בריאותית. זאת גם העמדה של השרה. אתמול נפגשנו עם מנהל התכנון במשרד הפנים. השרה מתכוונת לצאת לסיור על-מנת לראות את החלופות.

היו"ר מירי רגב:

היא דיברה איתי הרגע. תיכף נעדכן.

איתמר גרוטו:

מה היתרון של החלופות האחרות? שהן מרוחקות מריכוזי אוכלוסייה. כרייה ליד ריכוזי אוכלוסייה זה דבר בעייתי מבחינתנו.

עכשיו אני אתייחס לתהליך. לאורך הזמן היו שאלות בהקשר הזה. היה שלב כלשהו שנאמר שיכול להיות שיש חילוקי דעות בין אנשי המקצוע. בסופו של דבר מדובר בתחזית, מדובר בניסיון לחזות את ההשפעה של זה בעתיד. אין כרגע כרייה בשדה בריר. אנחנו לא יודעים מה זה עושה. צריכים לבנות איזה שהוא מודל שיהיה הכי קרוב למציאות, שינסה לדמות מה תהיה ההשפעה שלו על בריאות הציבור. לאותו דיון שקיים מנכ"ל משרד הבריאות הביאו מומחים. היו להם עמדות שונות לגבי הפרשנות.

היו"ר מירי רגב:

היית אז באותו תפקיד?

איתמר גרוטו:

כן.

היו"ר מירי רגב:

מדוע לא זומנת לדיון הזה?

איתמר גרוטו:

מסיבה טכנית.

היו"ר מירי רגב:

ידעת מהדיון הזה?

איתמר גרוטו:

ידעתי מהדיון.

היו"ר מירי רגב:

קיבלת את הסיכום של הדיון הזה?

איתמר גרוטו:

קיבלתי. היה גם המשך לדיון הזה.

יעקב ליצמן:

אני לא חוזר בי ממה שאמרתי.

איתמר גרוטו:

ההצעה של אותו דיון לא דיברה על פיילוט בשלב ראשון. היא דיברה בשלב ראשון על ביצוע ניטור במקום שיש מכרה פעיל שעובד - אין בו שום סכנה כי הוא כבר קיים ועובד - על-מנת לראות מה ההשפעה של הדבר הזה על הסביבה. לפי זה לנסות להעריך מה יהיה בפועל בשדה בריר. הוחלט שבמידה ויהיה השלב הבא יסכימו לאיזה שהוא ניסוי. אני מוניתית לעמוד בראש ועדה שהתפקיד שלה היה להגדיר את אותו שלב של ניטור סביב אותו מכרה קיים, אם זה באורון או בצין.

היו"ר מירי רגב:

קיים היום מכרה כזה?

איתמר גרוטו:

קיימים מספר מכרות של פוספטים בנגב. יש באורון, יש בצין.

היו"ר מירי רגב:

כמה זמן כורים שם פוספטים?

איתמר גרוטו:

אני לא יודע כמה זמן, אבל מדובר בשנים רבות.

היו"ר מירי רגב:

האם יש שם חולים מסרטן כתוצאה מהכרייה? האם במכרות של הפוספטים עובדים אנשים או רובוטים?

איתמר גרוטו:

עובדים אנשים.

היו"ר מירי רגב:

האם יש אמירה על כך שהעובדים שעובדים שם חולים במחלות כתוצאה מכריית הפוספטים?

איתמר גרוטו:

מדובר בחשיפה תעסוקתית. זאת אוכלוסייה בריאה.

משה חדד:

חד משמעית לא.

היו"ר מירי רגב:

האם יש מצב שיש לאנשים מחלות כתוצאה מכריית פוספטים במשך שנים רבות?

איתמר גרוטו:

אני לא יודע להגיד.

היו"ר מירי רגב:

אתה לא יודע מזה?

קריאה:

אתה יודע. תגיד שלא. אנשים עובדים שם במשך 50 שנה.

איתמר גרוטו:

מדובר במחלות נפוצות.

יעקב ליצמן:

יש פה מאכרים.

היו"ר מירי רגב:

הם לא מאכרים. אני מבקשת לכבד כל אדם בפני עצמו למרות שהוא לא חרדי והוא לא לומד אצלכם בישיבה.

יעקב ליצמן:

מה הקשר לחרדי? חוצפה. יש מאכרים בחדר הזה שלא צריכים להיות כאן.

היו"ר מירי רגב:

מי זה מאכר? יושב-ראש ועד עובדים הוא מאכר?

יעקב ליצמן:

לא, אבל יש מאכרים.

אפי מיכאלי:

גברתי, מי שיצא מהחדר הוא מאכר. המסרים מהשאלות שלך, גברתי, הם המסרים אחד לאחד של רותם. יש גם עמדות אחרות.

יעקב ליצמן:

יש בחדר הזה מאכרים שאסור להם להיות כאן.

אפי מיכאלי:

זה שמשה דבי נכנס אליך לחדר לא אומר שום דבר.

היו"ר מירי רגב:

אני לא רוצה להגיד מי הם המאכרים בחדר הזה, אבל זה בוודאי לא יושב ראש ועד העובדים. קראת ליושב-ראש ועד העובדים מאכר.

יעקב ליצמן:

על פי הנוהל של הכנסת אסור למאכרים להיות כאן.

ישראל אייכלר:

יושבת ראש ממרצ לא הייתה אומרת לחבר כנסת חרדי את המילים "בגלל שהוא חרדי". אני רוצה שהיושבת ראש תתנצל בפני הרב ליצמן.

היו"ר מירי רגב:

אני לא התכוונתי להעליב חרדים.

ישראל אייכלר:

אז איך את אומרת את זה?

היו"ר מירי רגב:

אני מצפה מליצמן, שאני מעריכה ומכבדת אותו מאוד - אני מעריכה מאוד את החרדים, אין לי שום דבר נגדכם - שלא יקרא ליושב-ראש הוועד מאכר.

יעקב ליצמן:

לא אמרתי שהוא מאכר. אמרתי שיש מאכרים בחדר הזה.

היו"ר מירי רגב:

אבל הוא דיבר. יושב ראש הוועד דיבר.

יעקב ליצמן:

את צריכה לפקח שלא יעשו כאן באמצע דיון.

היו"ר מירי רגב:

אין כאן מאכרים.

יעקב ליצמן:

יש.

היו"ר מירי רגב:

אם יש כאן מאכרים תגיד לי מי הם והם יצאו החוצה.

יעקב ליצמן:

אני לא צריך להגיד.

היו"ר מירי רגב:

אתה לא יכול להגיד שיושב-ראש הוועד הוא מאכר.

יעקב ליצמן:

את מכירה אותם בדיוק כמוני.

היו"ר מירי רגב:

לא הייתה שום כוונה לפגוע בחרדים.

יעקב ליצמן:

לא צריך להגיד עלי חרדי. זה בהמשך לממשלה הזאת. את צריכה להתנצל בפניי.

היו"ר מירי רגב:

אין לי שום כוונה לפגוע בחרדים. יש לי כבוד גדול לאנשים חרדים בדיוק כמו למסורתיים ובדיוק כמו ליושב-ראש ועד העובדים.

ישראל אייכלר:

זאת הבהרה?

היו"ר מירי רגב:

אמרתי הבהרה.

ישראל אייכלר:

חבר הכנסת עמאר לא יושב פה בתור דרוזי ואני לא יושב פה בתור חרדי. אנחנו חברי כנסת.

היו"ר מירי רגב:

אני חוזרת ומבהירה את עצמי שוב. אין לי שום כוונה לפגוע בחרדים ושום כוונה לפגוע במאכרים.

ישראל אייכלר:

אל תשווי את החרדים למאכרים.

היו"ר מירי רגב:

אין לי שום כוונה לפגוע ביושב-ראש ועד העובדים. מה יותר מזה? יש מכרות שבהם אנשים כורים פוספטים במשך שנים. שאלתי אם יש מצב שכתוצאה מכריית פוספטים – זה כמו בקישון שאמרו שהוא גרם למחלת הסרטן – נגרמו מחלות לאנשים. משרד הבריאות יכול להגיד שלא ידוע לו ושהוא יבדוק את הנושא.

איתמר גרוטו:

אנחנו יודעים שחשיפה לחלקיקי אבק שמופיעים במהלך כרייה של פוספטים יכולה להוות סיכון בריאותי. השאלה היא לא כל כך רלוונטית – שליחה על ההערה - כי הרבה מפעלים עובדים בסיכונים בריאותיים, נחשפים לסיכונים בריאותיים. זה חלק מהסיכון וחלק מהעבודה שלהם. זה כמו טכנאי רנטגן שיש לו סיכוי לחלות בסרטן. אמנם הוא נוקט באמצעי מיגון, אבל זה לא מגן עליו ב-100%. אין להשוות בין זה לבין אוכלוסייה תמימה שיושבת במרחק מסוים וכוללת אנשים רגילים, נשים בהריון.

היו"ר מירי רגב:

יש פה מצב שאנחנו מנסים ללמוד. מה זה פיילוט? אם לא נעשה פיילוט לא נדע מה המצב האמיתי.

דב חנין:

אפשר לעשות הרבה דברים בלי פיילוט.

היו"ר מירי רגב:

אפשר לעשות דברים גם בלי פיילוט. כדי למנוע את הפיילוט אתם צריכים להגיד שהפיילוט הזה מסוכן לציבור מהניסיון שלכם. מה הניסיון אומר? שאנשים שעבדו שם במשך שנים רבות, למרות המיגון שלהם ולמרות שהם שמרו על החיים שלהם והם עבדו על פי הנחיות משרד הבריאות והמשרדים הרלוונטיים, נחשפו למחלות. זה דבר שיכול לעזור בוועדת התכנון והבנייה. אתם יכולים לבוא אלינו כמקבלי החלטה ולהגיד שיש נזק אמיתי מזה. אנחנו נוכל לגזור מזה שאסור לעשות פיילוט. כמה אנשים עובדים בכריית פוספטים?

משה חדד:

בכרייה הישירה בתוך המכרה עובדים קרוב ל-200 עובדים.

היו"ר מירי רגב:

במשך שנים?

משה חדד:

המפעל עובד 60 שנה.

היו"ר מירי רגב:

האם במשך 60 שנה יש איזו שהיא תגובה?

איתמר גרוטו:

בתור חוקר מחקרים אפידמיולוגיים אני יכול להגיד שלחקור 200 אנשים זה מספר קטן מידי.

קריאה:

זה לא 200 אנשים. זה 200 אנשים היום. מדובר באלפי אנשים שעבדו לאורך השנים.

איתמר גרוטו :

כשעשו מחקרים לגבי אסבסט, שהיום אין ספק לכולם שזה חומר מסוכן שמסרטן, נדרשו 30, 40 אלף איש כדי להוכיח.

היו"ר מירי רגב :

הבנתי שאין לך כרגע תשובה.

איתמר גרוטו :

כרגע אין לי תשובה.

היו"ר מירי רגב :

הדבר השני שאני רוצה לדעת הוא אם יש מחקרים בעולם לגבי ההשפעה של סוג כזה של כרייה של פוספטים בקרב תושבים.

איתמר גרוטו :

אנחנו לא יודעים. מה שהפוספטים יכולים לייצר זה את אותם חלקיקים, במיוחד חלקיקי PM2.5. לפני שבוע וחצי היה לנו דיון על חוק אוויר נקי. אלה חומרים שידועים כחומרים מסוכנים לבריאות.

היו"ר מירי רגב :

האם משרד הבריאות יכול להביא לדיון הבא מידע לגבי מה קורה בעולם מבחינה רפואית?

איתמר גרוטו :

יש מכרות בישראל. אני לא אומר שאת המכרות שקיימים באורון ובצין צריך לסגור. הם מספיק רחוקים. כל העניין הוא קרבה לאוכלוסייה.

קריאה :

רותם לא רחוק.

היו"ר מירי רגב :

האם יש דוגמאות מהעולם של מכרות שקרובים כמו הפיילוט שמדברים עליו שיהיה קרוב לערד או לכסייפה? אנחנו צריכים ללמוד ממה שקורה בעולם.

איתמר גרוטו :

יש מספר מחקרים כאלה. אני לא יודע אם האיכות שלהם מספיק טובה. אני יכול להביא אותם לדיון הבא.

היו"ר מירי רגב :

לדיון הבא תביא את המחקרים.

ישראל אייכלר :

שאלה אותך יושבת הראש בעניין הקישון. כמה שנים לקח מאז העניין של הקישון עד שנודע שזה גרם סרטן לאנשים?

איתמר גרוטו:

לגבי סיכונים סרטניים לוקח 20,30 שנה.

ישראל אייכלר:

לגבי הקישון אתה יודע?

אורי יסעור:

אנחנו עובדים 60 שנה במכרות שלנו. העובדים שלנו יותר בריאים מהאוכלוסייה הכללית.

היו"ר מירי רגב:

אני מבקשת לשמוע את עמדת המשרד להגנת הסביבה.

גיא סמט:

אנחנו מוטרדים ממה שמשרד הבריאות אומר. הוא אומר שצפויה תחלואה במקום. אנחנו לא ממשיכים בגיבוש העמדה שלנו כל עוד זו עמדתו. אנחנו מאמצים את העמדה של משרד הבריאות.

היו"ר מירי רגב:

אתה יכול להסביר לי איך השר ארדן שלח מסמך בעניין עובדי רותם שמבקשים ליישם את החלטת הדרג? השר ארדן זה השר שסיים לפני כחודש את עבודתו כשר לאיכות הסביבה. אני חושבת שהוא נחשב לשר טוב.

יעקב ליצמן:

יש שר חדש.

היו"ר מירי רגב:

נשמע גם את עמדתו. את העמדה של השר הנוכחי נקבל ואת העמדה של השר הקודם ארדן לא נקבל?

יעקב ליצמן:

השרה הנוכחית אומרת בדיוק את מה שאני אמרתי. לא צריך להפוך את הדברים.

היו"ר מירי רגב:

אנשי המקצוע שלכם אמרו אחרת. "תוצאות החיזוי לגבי זיהום האוויר הצפוי מפעולת הכרייה באזור ערד וכסייפה מראות כי התוספות לריכוז החלקיקים באוויר, ובכלל זה חלקיקים נשימתיים עדינים PH2.5, הינה נמוכה ביותר".

דב חנין:

זה לא תקין מה שקורה כאן. אני מכיר את המסמכים האלה היטב. יש עוד דברים.

היו"ר מירי רגב:

אתה תתייחס לזה. אתה תאיר את עיני. זה מה שהגיע אלי. "המשרד להגנת הסביבה המליץ אז, טרם כניסתי למשרד, בחוות דעתו לוועדה המחוזית, לאשר כרייה ניסיונית בלבד בשטח מצומצם שבמהלכה ינוטרו רמות החלקיקים ביישובים הסמוכים". אתה מכיר את העמדה הזאת של גלעד ארדן?

גיא סמט :

אני מכיר את העמדה של גלעד ארדן. העמדה של השר הנוכחי אינה שונה מעמדתו של השר ארדן.

היו"ר מירי רגב :

זאת אומרת שהוא לא מתנגד לכרייה אזורית.

דב חנין :

אי אפשר לגזור משפטים.

היו"ר מירי רגב :

דיברתי עם עמיר פרץ ועם כל השרים הרלוונטיים לדיון הזה. אמרת לי שהשר מתנגד לגיבוש העמדה של המשרד עד לחוות הדעת של משרד הבריאות. הבנתי נכון את מה שאמרת?

גיא סמט :

הבנת.

היו"ר מירי רגב :

אני קוראת כאן את מה שאומר השר. אני יודעת שבדרך כלל השר לא אומר דברים שהם בניגוד לעמדת הגורמים המקצועיים שלו במשרד. הוא אומר שהוא חושב שכן ניתן לאשר כרייה ניסיונית. העמדה הזאת שלו מנותקת מעמדת המשרד?

גיא סמט :

העמדה הזאת היא חלק מתוך העמדה הכוללת. השר ארדן אמר שהוא מוטרד מזה שמשרד הבריאות שאמון על הנושא אומר שכתוצאה מפעילות הכרייה צפויה תחלואה ואפילו תמותה, שזה מה שנאמר בחלק מהדוחות. השר אמר שהוא לא מתקדם בהליכי אישור המכרה ולא קובע עמדה להמשך.

היו"ר מירי רגב :

המשרד אומר שהוא לא מתקדם, זאת למרות שיש כאן אמירה של השר ארדן שהוא מאשר כרייה ניסיונית בשטח מצומצם.

תמר זנדברג :

זה לא מה שהוא אמר.

יעקב ליצמן :

לא נכון. את מסלפת את מה שהוא אמר. זה לא מה שהוא אמר. זה רק חלק ממה שהוא אמר.

היו"ר מירי רגב :

אני מקריאה שוב את מה שאמר המשרד להגנת הסביבה. "המשרד להגנת הסביבה המליץ אז, טרם כניסתי למשרד" – השר שהיה לפני ארדן היה גדעון עזרא, ז"ל, שגם הוא המליץ - "בחוות דעתו לוועדה המחוזית, לאשר כרייה ניסיונית בשטח מצומצם שבמהלכה ינטרו רמות החלקיקים ביישובים הסמוכים כדי לבדוק אם הניסוי הזה מזיק לאדם או לא".

תמר זנדברג :

זאת לא העמדה.

היו"ר מירי רגב:

שאלתי אותו מה עמדת המשרד. עמדת המשרד היא שכרגע הם לא ממשיכים את גיבוש עמדתם עד לתשובת משרד הבריאות.

יעקב ליצמן:

הוא אמר שהוא מוטרד מעמדת משרד הבריאות. את צריכה לכתוב את זה בהחלטה.

היו"ר מירי רגב:

הם לא ממשיכים את גיבוש העמדה שלהם. במקביל, כדי להראות שהמשרדים מתואמים, אנשי המקצוע, שאין להם כנראה אחריות על מה שהם אומרים, משנים שנה אחרי שנה את חוות דעתם. הקראתי לטובת הדיון.

יעקב ליצמן:

זאת פרשנות לא נכונה שלך למה שנאמר.

דב חנין:

אסור לנו להיות תמימים בכנסת ולהתעלם מהלחצים האדירים שמופעלים פה על אנשי המקצוע.

היו"ר מירי רגב:

כנראה שהתמים היחיד פה זה אתה. אני רוצה לשמוע את עמדת משרד הפנים.

יעקב ליצמן:

אסור להשתתף בדיון הזה. צריך לעזוב את הדיון הזה.

היו"ר מירי רגב:

אתה יכול לעזוב.

משה חדד:

ליצמן, דואגים פה לאנשים שעובדים.

יעקב ליצמן:

אתה לא תתחצף אליי. האינטרס היחידי שלך הוא כסף, אין לך שום אינטרס אחר. לך מכאן. אתה דואג לכיס שלך.

אבי הלר:

אני אתאר מהשלב התכנוני. בשולחן הוועדה המחוזית מועלות כל הסוגיות שעולות כאן לדיון. מצד אחד יש את הרצון לקדם את התכנית כדי לאפשר את הכרייה של משאב הטבע של הפוספטים, מנגד יש את אותן התהיות או הדאגות שקיימות בשטח לשלום הציבור ולבריאותו. כמובן שאי אפשר להתעלם מזה. הדיון התחיל ביולי 2008. אחרי שהיה הביצוע של תכנית המתאר הארצית שנותנת את המעטפת התכנונית לכרייה וחציבה בכלל - בפרט באזור הדרום - התקבלו חוות הדעת של הוועדות המקומיות שבמחוז.

דב חנין:

האם בתהליך הזה שבו אתם מגבשים את תכנית המתאר הזאת יושבים גם נציגים של החברות שכורות?

אבי הלר:

אין לי מושג.

דב חנין:

תוכל לבדוק את השאלה ולענות לי בכתב?

אבי הלר:

כן. ביולי 2008 התחלנו ללוות את התכנית בדיוני הוועדה המחוזית. כבר בדיון הראשון עלתה הסוגיה של ההשפעה של הפגיעה באזור הגיאוגרפי, קרי האזור של הפזורה הבדואית, היישובים באזור ועוד. בסוף 2008, לקראת 2009, התקבלה החלטה לבקש ממשרד הפנים, ששימש כנציג וחבר בוועדה המחוזית, לבחון את הסוגיה הזאת. נתנו בהחלטה את אורך הזמן ואת אורך הנשימה להכין את ההנחיות ולגבש את חוות הדעת הנוגעת בדבר. חלף זמן. הוועדה חזרה על עצמה ודנה מחדש בפרקי זמן קצובים כאלה ואחרים. פנינו להנהלת משרד הבריאות בעניין הזה. קיבלנו את המסמך ואת ההודעה של משרד הבריאות שעומדים להכין הנחיות להכנת חוות הדעת. הדבר הזה זחל מ-2008. אנחנו נמצאים ב-2013. בישיבה שהתקיימה בסוף 2012 עלה לאורך כל הדרך הרעיון של הפיילוט. בשפת הרחוב אומרים שאם לא מנסים לא יודעים. הרעיון היה לקחת תא שטח מתוך 12 אלף דונם, שזה השטח שמיועד לכרייה של התכנית שעומדת כאן לדיון, בסדר גודל של 100 דונם, במקום המרוחק ביותר מבחינה גיאוגרפית ובהתאם להנחיות שיגובשו על ידי משרד הבריאות ועל ידי המשרד להגנת הסביבה. הם יהיו שומרי הסף על כל תקלה שיכולה להתקיים ויכולה להיות בשטח. יש מחסומי ביטחון ושסתומי ביטחון לעצור את הפעולה. ברור מאלינו שפיילוט מסוג כזה אי אפשר לעשות ביום אחד. צריך תקופה כדי לראות את תנאי מזג האוויר, אם זה חורף, קיץ, גשם, רוח. לטובת העניין אנחנו אלה שהנחינו.

יעקב ליצמן:

לוקח 20 שנה לוודא שאין חולים. תחכה 20 שנה?

אבי הלר:

מכובדי, אין לי את הכלי להשיב על ההיבט הזה.

יעקב ליצמן:

איזה פיילוט זה? איך תדע?

אבי הלר:

אנחנו גיבשנו צוות שילווה. הצוות עשה סיורים בחודש פברואר השנה. בסיכום הסיור יצאה המלצה על המיקום המומלץ לערוך בו את הפיילוט.

היו"ר מירי רגב:

האם בדקתם במהלך הסיור אלטרנטיבות, כמו שאמר כאן נציג משרד הבריאות. נציג משרד הבריאות היה איתכם בסיור?

אבי הלר:

לא.

היו"ר מירי רגב:

מי היה בסיור? רק התכנון?

אבי הלר:

יש פה פרוטוקול של הסיור. יש רשימה מסודרת.

היו"ר מירי רגב:

נציגי המשרדים היו בסיור?

אבי הלר:

בהחלט כן.

היו"ר מירי רגב:

מי היה מטעם משרד הבריאות?

אבי הלר:

אנחנו נקריא לך.

טל פודים:

משרד הבריאות החליט לא להגיע לסיור. הוא הוזמן לסיור. בסיור היו משרד הפנים, משרד האנרגיה והמים.

אפי מיכאלי:

נציגי רותם אמפרט היו בסיור?

טל פודים:

נציגים ממשרד הבריאות ומהמשרד להגנת הסביבה שהוזמנו לא הגיעו. היו מטעם רותם אמפרט ומטעם החברה - - -

היו"ר מירי רגב:

האם בחנתם בסיור אלטרנטיבות?

אבי הלר:

במהלך הסיור עלו כמה מקומות.

היו"ר מירי רגב:

מה החלטתם כשחזרתם מהסיור?

אבי הלר:

לא הוחלט. הייתה המלצה.

היו"ר מירי רגב:

מה הייתה ההמלצה?

אבי הלר:

הוצע מקום שלדעתנו ניתן לעשות בו פיילוט.

טל פודים:

שטח של כ-150 דונם. הוחלט להציע לעשות פיילוט בשטח של כ-150 דונם במרחק של כ-8 קילומטר דרומית מערבית לעיר ערד וכ-4 קילומטר מהעיירה כסיפה. מדובר ב-150 דונם לתקופה של 8 עונות. זה על פי המלצה שקיבלנו מהגורמים המקצועיים.

היו"ר מירי רגב:

מי הם הגורמים המקצועיים?

טל פודים:

נמצא פה מנהל מינהל רשויות הטבע במשרד האנרגיה והמים.

דב חנין:

הגורמים המקצועיים שלא קשורים לסביבה ובריאות.

קריאה:

ונציגי רותם אמפרט.

יעקב ליצמן:

למה הזמנתם את רותם?

טל פודים:

בעקבות ישיבה שהייתה אצל מנהלת מינהל התכנון ועל פי המלצה של פרופ' גרוטו.

היו"ר מירי רגב:

פרופ' גרוטו, האם ידעת על הסיור הזה?

איתמר גרוטו:

לא הוזמנתי לסיור הזה.

דב חנין:

מספיק להזמין את רותם אמפרט.

יעקב ליצמן:

למה את לא שואלת למה רותם הוזמן?

היו"ר מירי רגב:

אני אגיע לרותם. תנו לי רגע להבין מה קורה בתוך משרדי הממשלה, אחר כך אני אשאל מה קורה בגורמים האזרחיים. האם הוועדה לתכנון ובנייה שאמורה לתכלל את כלל הפעילות של שטח מסוים, אם זה לבנייה, אם זה לעסקים או אם זה לנושא אחר, התייחסה למשרד הבריאות ולמשרד להגנת הסביבה?

טל פודים:

לסיור הוזמנו נציגים מטעם המחוז של שני המשרדים הרלוונטיים.

היו"ר מירי רגב:

הם היו?

טל פודים:

הם הודיעו לנו שאין בכוונתם להגיע לסיור.

היו"ר מירי רגב:

למה?

קריאה:

מסיבותיהם הם.

יעקב ליצמן:

הוא לא הוזמן.

אבי הר:

חבר הכנסת ליצמן, מהנדסת המחוז של משרד הבריאות, הדסה, הוזמנה לסיור. היא מצאה לנכון לא להשתתף.

יעקב ליצמן:

זאת אחת הסיבות שהיא לא שם.

היו"ר מירי רגב:

ועדת התכנון, לאחר שביצעה את הסיור - - -

אבי הר:

יש לנו המלצה של מיקום לעריכת הפיילוט.

היו"ר מירי רגב:

למי אמורה להגיע ההמלצה הזאת?

אבי הר:

אם תהיה הסכמה בוועדה המחוזית לקיים את הפיילוט צריך יהיה לתקצב את זה, צריך יהיה להחליט מי מבצע את הדבר הזה, מתי ועד מתי.

טל אבו עראר:

האם אתה יכול להגיד לי מה המרחק של המכרה הזה מהישוב אל-פורעה? 100 מטר אולי? האנשים האלה לא נחשבים?

אבי הר:

קצר מאוד.

אפי מיכאלי:

100 מטר מבית הספר היסודי באל-פורעה.

היו"ר מירי רגב:

הפיילוט?

טלב אבו עראר:

מתייחסים לערד ולכסייפה.

אבי הלר:

אמרתי בתחילת דבריי שזה כולל הפזורה הבדואית.

אורי יסעור:

הכרייה הניסיונית תהיה כ-4 קילומטרים מהיישוב אל-פורעה, שהוא כרגע יישוב לא מוסדר.

אבי הלר:

ב-13 ביוני, בהסכמת שרת הבריאות - - -

היו"ר מירי רגב:

כן, אני יודעת. היא דיברה איתי. אנחנו נקיים סיור. תיכף נדבר על זה.

איתמר גרוטו:

בינתיים יש לי נתונים על התחלואה שקשורה למכרות.

היו"ר מירי רגב:

זה מאוד חשוב.

איתמר גרוטו:

יש 2,3 מחקרים שנעשו על עובדי מכרות פוספט בארצות הברית. אני מקווה שאני לא אלחץ פה את הוועד של העובדים, אבל בקרב עובדי מכרות הפוספט בארצות הברית מצאו סיכון של פי 1.5 לסרטן ריאה מכלל העובדים. מדובר בסיכון של 60% יותר לסרטן ריאה באנשים שעבדו פחות מ-20 שנה. מי שעבד יותר מ-20 שנה הסיכוי שלו הוא פי 2.5 לסרטן ריאה.

משה חדד:

יש לנו עובדים שעובדים במשך 60 שנה.

איתמר גרוטו:

מצאו גם סיכונים לתחלואה במחלות נשימתיות אחרות.

יעקב ליצמן:

לפחות תגלה לעובדים מה הסיכון שלהם.

אפי מיכאלי:

תודה על הדיון החשוב. גברתי יושבת הראש ידועה ברצון שלה לחקור את הנתונים עד הסוף. אני רוצה להציג את התמונה המלאה, לא עמדות ישנות של משרדי הממשלה השונים. חשוב להבין - לדעתי זה המפתח להבנה של הדיון הזה - שהזכויות בפוספט במדינת ישראל שייכות למדינת ישראל, לא לרותם.

משה חדד:

זה לא קשור.

אפי מיכאלי:

חשוב להבין שהזכויות בפוספט במדינת ישראל שייכות למדינת ישראל, הן לא שייכות לרותם אמפרט ולשום חברה אחרת. חשוב לדעת שבשנות ה-80, עוד לפני ההפרטה של כימיקלים לישראל, המדינה מצאה בעצמה עשרות עתודות פוספט בנגב ובערבה. זה לא המקרה של הגז שבו יזם פרטי משקיע כסף ובעקבות ההימור שלו זוכה לתשואה. המדינה היא זו שמצאה את הפוספט, לכן הזכויות - מר וירצבורגר לא יחלוק עלי, הוא דיבר איתי גם לפני הישיבה - הן של המדינה.

דוד צור:

מה זה רלוונטי? מדברים על המס?

אפי מיכאלי:

נוצר מצב - זה בעקבות קונספציה מוטעית - שרותם מנהלת את משאב הפוספט ולא מדינת ישראל.

היו"ר מירי רגב:

עזוב את זה, נטפל בזה אחר כך. מה זה קשור לתושבים?

אפי מיכאלי:

תבינו את הנקודה הזאת, היא נקודה מאוד חשובה. בגלל הקונספציה המוטעית הזאת רותם עומדת עם הסכין לגרון למדינת ישראל ואומרת שאם היא לא תכרה בשדה בריר היא לא תכרה בכלל. מה לעשות, המדינה היא זאת שמנהלת את המשאב. אם צריך והמדינה חושבת שיש אינטרס ציבורי בכרייה של פוספטים, שתוציא מכרז ותבדוק חלופות אחרות. זאת נקודה אחת שהיא חשובה מאוד. בהליך ההפרטה בתשקיפים ובהערכות השווי אין זכויות פוספטים לרותם אמפרט.

היו"ר מירי רגב:

זה לא הדיון כרגע. אנחנו לא בוועדת כלכלה, אנחנו בוועדת הפנים והגנת הסביבה.

ישראל אייכלר:

חשוב לנו לדעת.

אפי מיכאלי:

גברתי, אני אומר שוב שאת מוכרת מאוד ברצון שלך לבדוק את העובדות עד הסוף. אני חושב שהרקע הזה מאוד חשוב. אני מודה לך שאת מאפשרת לי להגיד את הדברים האלה. יושב פה המפקח על המכרות שבתשובה לשאלתה של חברת הכנסת שלי יחמוביץ לפני פחות מחודש ענה שיש לקיים הליך תחרותי פתוח לכל הציבור המעוניין בהקצאת זכויות בפוספט. אומר את זה יוסי וירצבורגר. התפישה הזאת שלרותם שייך המשאב היא תפישה מוטעית.

דוד צור:

למה זה קשור?

יעקב ליצמן:

זה לא שלו בכלל.

אפי מיכאלי:

הם מנהלים פה את המשאב. אתם חושבים שזה שלהם.

דב חנין:

חבר הכנסת צור, למה מפריע לך לשמוע את זה?

דוד צור:

זה לא הדיון. אנחנו מדברים על בריאות?

קריאה:

אתה מייצג זכיין אחר. זה לגיטימי.

יעקב ליצמן:

הוא לא מייצג אף אחד.

אפי מיכאלי:

לגבי תכנית הכרייה.

ישראל אייכלר:

אתה מייצג זכיין אחר?

אפי מיכאלי:

לחלוטין לא. כמו שאתם רואים, התכנית המקורית מרוחקת 4 קילומטרים מערד. היא נמצאת בקרבת היישוב אל-פורעה וקרוב מאוד ליישוב כספייה. בתכנית המתאר תמ"א 14ג מבקשים לכוון פי 2 מהשטח הזה. מדובר במקום שיש בו 50 אלף תושבים שמשרד הבריאות אומר שזה מסוכן עבורם. אני פונה לעובדים שידעו – לא מספרים להם את המידע הזה - שבפוסט יש אורניום שהוא מסרטן. המידע הזה לא מועבר אליכם. אני אומר את זה גם לגברתי.

משה חדד:

המפעל עובד 60 שנה.

אפי מיכאלי:

חלקו של האורניום נלכד בחלקיקים העמוסים של מערכת הנשימה. לא אני אומר את זה, אומרים את זה במרכז למחקר גרעיני. גם המשרד להגנת הסביבה מדבר על חלקיקים קטנים של PM2.5 שמסוכנים מאוד לבני אדם שחיים בסביבה. העמדה של משרד הבריאות לא מבוססת על הערכה כללית, היא מבוססת על נתונים שרותם אמפרט הגישה בעצמה במסגרת תסקיר השפעה על הסביבה. אלה נתונים שהחברה הגישה. על בסיסם משרד הבריאות מבסס את עמדתו כנגד זה. עכשיו מבקשים מועד ב'. רוצים לעשות פיילוט כי הנתונים שהחברה הציגה כבר לא מתאימים. תיכף אני אגיע לפיילוט.

לגבי המסמכים שהוצגו בפני גברתי. המסמכים לא מעודכנים. יש מסמך מ-11 ביולי 2012. אומר משרד הבריאות שבמקרים אלה שבהם קיים סיכון לבריאות הציבור נהוג על פי עיקרון הזהירות המונעת

לא להביא למצב בו תהיה פגיעה בפועל לבריאות אוכלוסייה. לבריאות הציבור אין תחליף. את זה אומר משרד הבריאות מהקיץ האחרון. למרות כל זאת מנסים לקדם את הניסוי.

לגבי הניסוי עצמו. שימו לב כמה אבסורד יש בניסוי הזה. גברתי שאלה, ובצדק, איזה סוג של מחקר צריך כדי להכריע בשאלה הזאת. המחקר צריך להיות מחקר מדעי, לא איזה שהוא ניסיון כללי של שנתיים. זה צריך להיות כמו שעושים בתרופות ובמזון. גברתי לא תרצה לקח תרופה שלא חקרו אותה במשך 25 שנה. בדיוק אותו דבר בנוגע לפוספט. צריך הוכחה מדעית פוזיטיבית שאין סכנה. אין כזאת. אין מחקר כזה. כל העמדות של רותם לא מוכיחות פוזיטיבית שאין סכנה. 50 אלף אנשים במהלך הניסוי ימשיכו לחיות במקום. זה ניסוי בבני אדם, לא פחות ולא יותר.

היו"ר מירי רגב:

אנחנו רוצים להביא עוד. אחרי שער הבה"דים תעבור לדרום אני מקווה שיהיו עוד בני אדם.

אפי מיכאלי:

50 אלף תושבים יהיו שם במהלך הניסוי. זה ניסוי בבני אדם. הנטל שמוטל כאן הוא לא על התושבים להראות שזה מסוכן, אלא על החברה להראות שזה לא מסוכן ולהוכיח את זה מעבר לכל ספק. אין מחקר מדעי לא בבני אדם ולא בעכברי מעבדה על כך שהדבר הזה לא מסוכן.

הנזקים הם ארוכי טווח. הניסוי הזה קצר מכדי להכיל את האפשרות של נזק בשדה בריר. אין טעם מדעי, לוגי או הגיוני לסכן אוכלוסייה כל כך גדולה, כמובן לאור החלופות שקיימות.

דוד צור:

למען הגילוי הנאות אני רוצה להגיד שאין לי, לא היה לי ומעולם לא פגשתי וכנראה אני גם לא אעבוד אצל משפחת עופר. משפחת עופר לא מעניינת אותי, כמו גם החברה שמדובר בה. אני פעם ראשונה מתוודע לדמויות שנמצאות כאן. יש לי הרושם שאנשים באו עם המיטות כל אחד מהבית. זה נכון שזה דיון אידיאולוגי ולא רק דיון כלכלי, בטח לא רק בריאותי. אני אומר את זה כפתיח, כי העו"ד המכובד מדבר על הזיכיון. זה ממש לא מעניין. אם הממשלה תחליט מחר שהיא מלאימה את אוצרות הטבע - - -

אפי מיכאלי:

סליחה, זה שלה.

דוד צור:

אם היא זו שכורה אז לכאורה הסיכון הבטיחותי בריאותי לא אמור להשתנות אם המדינה תכרה את זה. מלכתחילה לא דנים בוועדת הכלכלה בעניין של הזיכיונות. אם המדינה תחשוב שהיא צריכה לקחת את הזיכיון הזה זה בסדר גמור. אני חושב שזאת בעיה רצינית ביותר שאנחנו לא מסוגלים להבין מהמשרדים הרלוונטיים, קרי הבריאות ואיכות הסביבה, בצורה ברורה וחד משמעית, לא בהתאם לראש הפוליטי שעומד בראש המשרד והרוח הנושבת ממנו, האם או לא מסוכן לכרות שם פוספטים. את האמירה הזאת לא שומעים.

אפי מיכאלי:

הוא אמר לך.

דוד צור:

אני שומע כמוך מה הוא אומר. אני רואה את המסמכים. עם כל הכבוד אני מהשוטרים שיודעים לקרוא. אני לא מתוחכם כמו כבודו העו"ד, אבל אני מסוגל להבין. אני רוצה להבין באופן חד משמעי אם זה מסוכן או לא. אם זה מסוכן לא צריך לכרות.

אני גדלתי בפריפריה, גדלתי באשקלון. אבי עבד במפעל אחד כפועל ייצור. ביום שהוא נסגר חרב עלינו עולמנו. מדובר היה ב-2 מפעלים שכל אשקלון הייתה תלויה בהם – עשות ויכין. הנגב - אנחנו נשמע

פה את ראש העיר של ערד. אני יודע שאת עומדת בפני בחירות. אני מבין את הדילמות הקשות שלך - ברובו ככולו נסמך על המפעלים האלה.

יעקב ליצמן:

אתה לא עומד בפני בחירות?

דוד צור:

לא, אני לא עומד בפני בחירות. גם אין לי פריימריז.

דב חנין:

לא הבנתי את ההערה הזאת.

תמר זנדברג:

מה זה קשור שהיא עומדת בפני בחירות?

דוד צור:

הנגב כולו - - -

יעקב ליצמן:

מה שקורה כאן זה גם פריימריז.

דוד צור:

50% מהעובדים בערד, בדימונה, בירוחם ובבאר שבע תלויים במפעלים האלה.

יעקב ליצמן:

אז מה? הבריאות של 50 אלף תושבים לא חשובה?

דוד צור:

מר ליצמן, 10 אלפים איש לא ילכו הביתה בגלל שאולי - - -

יעקב ליצמן:

בגלל הבריאות של 50 אלף איש.

דוד צור:

אמרתי שרק אם אומר משרד הבריאות או אדם מקצועי שזה מסרטן או שזה מסוכן צריך להפסיק. אני חושב שבאיזון הזה בין הצורך לשמור על מקומות העבודה ולפתח את הנגב ובין הבריאות של התושבים צריך ללכת לפיילוט מבוקר שבו אפשר יהיה לקבל אינדיקציה ברורה. אין לנו לוקוס להגיד שאנחנו מוותרים על הדבר הזה.

יוסי וירצבורגר:

אני רוצה לחזור 25 שנה אחורה. מדינת ישראל הקימה ועדה שכתבה את מסקנותיה ב-88, כשאני עוד הייתי בתיכון. הוועדה הזאת דנה מה עושים עם בקעת ערד והפוספט. בראשות הוועדה עמד בנק ישראל, לא משרד האנרגיה והמים. בקעת ערד מכילה 500 מיליון טון פוספט. בנו את העיר ערד לפני שידעו שיש פוספט. הגיעה הוועדה ואמרה מה צריך לעשות. הוועדה הזאת כבר ב-88 אמרה שצריך ללכת לאזור הדרום - שדה בריר זה חלק ממנו - ולעשות כרייה למשך שנתיים כדי לנטר את החששות של כל היושבים

בחדר הזה ולבדוק מה קורה. הגיע עכשיו ועדה נוספת של המדינה. היא אומרת את אותו דבר. היא אומרת שהיא לא בטוחה במיליון אחוז שאין בעיות, אבל צריך לבדוק את זה. לא בודקים את זה קילומטר מהעיר, בודקים את זה 7 קילומטר ויותר רחוק מהעיר ומהיישוב אל – פורעה. כאשר מגיע היישוב אל-פורעה, שעכשיו צריך למקם אותו כסימבול, חשוב לדעת שמדינת ישראל החליטה שזה אזור לכרייה וחציבה. בתמ"מ של מחוז דרום זה אזור של כרייה וחציבה. אמרו שצריך לגרוע מהכרייה והחציבה כי צריך להקים את היישוב אל-פורעה. לקחו רצועה של קילומטר, לא 4 ולא 7, סביב העיר אל-פורעה כי צריך להתרחק עם הכרייה. עכשיו באים ואומרים פיילוט. הפיילוט לא צריך להיות 24 חודשים, הוא צריך להיות 36 חודשים. אני אסביר גם למה. אנחנו צריכים במשך 12 חודשים לבדוק מה המצב, כי כנראה מה שקורה באזור של בקעת ערד מבחינת מזג האוויר, משטר הרוחות והאבק זה לא מה שקורה ברמת הגולן, זה דבר אחר.

אפי דיבר על התשובה של השר. אני הכנתי תשובה לשר. אני עדיין לא עונה לשאלות של חבר כנסת. קטונתי. אפי, נא לציין את כל התשובה. כל התשובה אמרה שמדינת ישראל אמרה שזה המקום שצריך והיא רוצה לבדוק. זה נכון שמיולי 2012 המפקח על המכרות, שזה סגני, הוציא הנחיות שמפורסמות באינטרנט בדבר זכויות חדשות שהולכות בהליך ציבורי תחרותי ולא ניתן.

יעקב ליצמן:

למה לא הקודמים לו?

יוסי וירצבורגר:

זה לא משנה אם הזכויות הן של רותם או לא. זה לא משנה אם יהיו או לא יהיו משפטים על זה. מדינת ישראל אומרת היום שצריך לבדוק את המקום הזה.

אפי מיכאלי:

יוסי, מדובר ב-200 מיליארד שקל.

יעקב ליצמן:

למה על הקודם לא יצאת למכרז? למה על המקום הזה שהם רוצים לפעול אתה לא מוציא מכרז?

אפי מיכאלי:

זאת השאלה הכי חשובה שיש.

יוסי וירצבורגר:

אני לא עורך דין. אני לא יודע אם אנחנו יכולים ללכת עכשיו בהליך מכרזי אחורה.

יעקב ליצמן:

למה אתה לא בודק את זה?

יוסי וירצבורגר:

זה לא רלוונטי כרגע לדיון.

היו"ר מירי רגב:

מה עמדת משרד האנרגיה והמים?

יוסי וירצבורגר:

העמדה של המשרד היא שחייבים לעשות פה פיילוט עם הנחיה של משרד הבריאות והמשרד להגנת הסביבה לפני התחלת הפיילוט לגבי מה זו הצלחה ומה זה כישלון, לא אחריו.

דב חנין:

הדיון הזה בוועדה הוא המשך לעבודה שעשינו בנושא הזה גם בכנסת הקודמת, בין היתר לשורה של דיונים שקיימנו בנושא בוועדה המשותפת לסביבה ובריאות. אני לא מתכוון כרגע לסקור את כל הדברים שעלו בדיונים שלנו, אבל אני בכל זאת רוצה לעמוד על כמה נקודות מאוד בקיצור.

אני רוצה לפתוח בכמה מילים לעובדים שנמצאים פה. אני בהחלט ער לדאגה שלהם, לפרנסה שלהם. אני לא רוצה שהפרנסה שלהם תפגע. כולנו יכולים להרגיע אותם. בנגב יש הרבה מאוד פוספטים. גם אם לא יתאפשר לירות בשדה בריר – אני מקווה שלא יתאפשר, אני אסביר למה – יוכלו לירות במקומות אחרים שיוקצו לדבר הזה ויגרמו פחות נזק.

אני, גברתי היושבת-ראש, רוצה להתייחס קודם כל למסגור של הדיון. המסגור של הדיון מתחיל מבחינתי ב-15 במאי 1948 שבו הוקמה מדינת ישראל. אני מציע שלא נבטל אותה ולא נוותר עליה. מדינת ישראל היא מדינה שיש בה גורמים מקצועיים שיש להם עמדות מקצועיות, שיש להם תחומי אחריות, חלוקת עבודה. אנחנו לא רוצים לערער את המדינה ואת הגורמים המקצועיים שלה. אנחנו לא רוצים לגרום להם לא תפקד. להיפך, אנחנו רוצים לחזק אותם בתפקוד הזה.

פה עומדת שאלה מאוד מאוד עקרונית. היא אפילו חורגת מהשאלה העניקית של שדה בריר שעומדת בפנינו. בסוגיה הזאת, גברתי היושבת-ראש, משרד הבריאות ביקש עמדה מקצועית מאוד מאוד ברורה. אני אקריא מתוך המסמך של המ.מ.מ שנמצא בידי. אני מקריא מתוך חוות הדעת של ד"ר בר חנא וד"ר דובנוב, שזאת חוות הדעת הבסיסית של משרד הבריאות: "המשמעות הינה תוספת של 7 נפטרים נוספים בכל שנה רק מפעילות המכרה". הם מדברים על היבטים נוספים, כמו הראדון שהוא גז מסרטן באופן ודאי. אנחנו לא מדברים על ה-7 נפטרים כתוצאה מהראדון, יש דברים נוספים. "דעתנו כרופאים, כמומחים בתחום היא כי בנסיבות הקיימות אין כל אפשרות לקיים מכרה פוספטים בקרבה שכזו לאוכלוסייה". זאת עמדה מקצועית של משרד הבריאות.

היו"ר מירי רגב:

בוא תציג את עמדתך. משרד הבריאות הביע את עמדתו.

דב חנין:

אני מציג את עמדתי. מאז שמשרד הבריאות הציג את עמדתו קרה דבר חסר תקדים וחמור ביותר שחייב להיחקר. בשלב הזה של הדיון אני לא מדבר על ההיבטים הפליליים. אני לא שואל את השאלה אם היו היבטים פליליים בלחצים שהיו על משרד הבריאות בנושא הזה. אני מדבר על ההיבטים הציבוריים. ישנו משרד ממשלתי, ישנם אנשי מקצוע שמדינת ישראל משלמת להם כדי שיעסקו בשאלות בריאות. הם לא יועצים פרטיים שלי או של מישהו אחר, הם של כולנו, של הציבור. הגורמים האלה מקבלים חוות דעת. מאז הם מותקפים. מנסים לערער את זה, מנסים ליצור על זה חוות דעת אחרת ולהפריט את זה החוצה כך שבמקום חוות דעת של משרד הבריאות יהיו מומחים חיצוניים שיישכרו על ידי גורמים כאלה או אחרים או לא יישכרו על ידי גורמים כאלה או אחרים. הכל צריך להיחקר פה לעומק. כל הסוגיה צריכה להיחקר לעומק. אנחנו כולנו צריכים להתייצב מאחורי הגורמים המקצועיים שאנחנו החלטנו שיעסקו בסביבה ובבריאות, לא להתייצב מאחורי אינטרסים כלכליים ואפילו לא אינטרסים של תעסוקה. התעסוקה שלכם מאוד חשובה לי ויקרה לי כמו שהיא יקרה לכם. אני רוצה לשמור על התעסוקה שלכם וגם על הבריאות שלכם, אבל גם על הבריאות של התושבים. אני מאוד שמח שאף אחד מכם לא חולה. אני מאחל לכם, לי ולכולנו שכך יישאר המצב עד 120 ותהיו בריאים.

אנחנו כוועדה להגנת הסביבה מחויבים לפעול לפי העקרונות הסביבתיים המקובלים, כאשר במרכזם עומד העיקרון של הזהירות המקדימה או הזהירות המונעת. אנחנו לא עושים ניסיונות בבני אדם. אם יש דבר שהוא כנראה מסוכן אנחנו לא הולכים ועושים עליו ניסוי בעיר עם כמה עשרות אלפי אנשים ובעוד כמה ישובים מסיבי. אף אחד מאיתנו לא רוצה לקחת אחריות לכך שאנשים שם ייפגעו. אנחנו גם לא יכולים לקחת את האחריות הזאת. אי אפשר לבצע ניסוי כזה בבני אדם. יש הליכים איך מאשרים ניסויים בבני אדם.

הוועדה צריכה להביע תמיכה חד משמעית בעמדתו המקצועית של משרד הבריאות, בעמדתו של המשרד להגנת הסביבה שנשמכת על עמדת משרד הבריאות. אני רוצה להביע הערכה לחבר הכנסת ליצמן שכסגן שר הבריאות עמד ונתן גיבוי לגורמים המקצועיים במשרדו. זה לא שהוא מחויב למישהו או למשהו.

הוא עשה שליחות ציבורית למופת כאיש ציבור בכך שהוא עמד בראש משרד, ראה את אנשי המקצוע ועמד מאחוריהם. זה תפקידו וחובתו.

סאלם אבו רביעה:

אנחנו בכסייפה, בפזורה של אל-פורעה ובערד הנפגעים העיקריים מהתכנית הזאת.

יעקב ליצמן:

כמה תושבים?

סאלם אבו רביעה:

בכסייפה יש 17 אלף תושבים. הפזורה של אל-פורעה הוכרה כיישוב. בערד יש 28 אלף תושבים. אנחנו לא מוכנים להיות שפני ניסויים של אף אחד, של אף גורם. במפה שהוצגה כאן לא הוצגה התצ"א. יש התעלמות מוחלטת, אולי מכוונת, מהריכוזים של האוכלוסייה הבדואית באל-פורעה. מדובר ב-2 בתי ספר יסודיים עם 2000 תלמידים. הממונה על המחוז של משרד הפנים אמר שזה לא רחוק מבתי הספר.

ישראל אייכלר:

מה המרחק מבית הספר?

סאלם אבו רביעה:

100 מטר.

היו"ר מירי רגב:

מה המרחק של הפיילוט מבית הספר?

אורי יסעור:

כ-4 קילומטרים.

אבי הלר:

יש הבדל בין גבולות התכנית כפי שמופיעים בתכנית המתארית. השטח שנפרס לטובת הפרויקט אם ייקבעו הגבולות - אפשר גם לצמצם את הגבולות של התכנית - הוא בגבולות של הפזורה הבדואית הקיימת באזור אל-פורעה. הפיילוט לא מתוכנן שם.

היו"ר מירי רגב:

זאת אומרת שאין מצב של פינוי תושבים כתוצאה מפיילוט.

יעקב ליצמן:

אם יפנו זה טוב. הם לא יפנו.

היו"ר מירי רגב:

יש מצב שצריך יהיה לפנות תושבים כתוצאה מקיום הפיילוט?

קריאה:

יש. אנחנו גרים שם.

היו"ר מירי רגב:

אני שואלת את ועדת התכנון.

קריאה:

הוא לא בדק. הם חיים שם.

סאלם אבו רביעה:

הם הופכים להיות שפני ניסויים.

היו"ר מירי רגב:

תאמין לי, אף אחד לא יהפוך להיות שפן ניסיון. כל עוד אני פה אני אדאג לכם.

סאלם אבו רביעה:

גברתי היושבת-ראש, עובדתית זה מה שיהיה. רוצים לנסות את זה על הפזורה הבדואית שם. האזור של ערד ידוע במדינה באיכות האוויר שלו. אל תפגעו באיכות האוויר של ערד והסביבה.

תמר זנדברג:

לגבי הפיילוט. אני רוצה להצטרף לחברי, חבר הכנסת דב חנין, לגבי עיקרון הזהירות המונעת. נאמר כאן קודם שאם לא ננסה לא נדע. פיילוט נשמע כניסיון. עיקרון הזהירות המונעת, שהוא עיקרון סביבתי שמנחה את ההתנהלות במקרים כאלה, קובע בדיוק את ההיפך. אין מאזניים שקולות בין לנסות ולדעת ובין לא לנסות ואולי לא לדעת. עיקרון הזהירות המונעת אומר שאם ננסה הנזק שאנחנו לא יודעים אותו עדיין עלול להיות כזה שברירת המחדל צריכה להיות לא לנסות דבר שיש בו פוטנציאל מזיק. בואו לא נשווה בין ביצוע פיילוט ואולי נדע לבין אי ביצוע ואז לא נדע, מפני שלא זה סדר הדברים.

עכשיו לעובדים היקרים שנפגשו איתם בהפגנה מתחת למשרדי הנהלת החברה שמעסיקה אותם. לא יושב כאן לא אחד ולא אחת סביב השולחן שמנסה, חושב, רוצה או בכוונתו לפגוע בעבודה או בפרנסה, גם לא במשתמע וגם לא בצורה עקיפה. הימים שבהם העבודה מול הסביבה הם יריבים תמו. אנחנו כבר לא בימים שסגירת מפעל בגלל שהוא מזהם פירושו פגיעה בעובדים. אנחנו גם לא במצב שהגנה על הסביבה ועל הבריאות של העובדים עצמם וגם של אלה שגרים סביב עומדת כמשחק סכום אפס אל מול מקומות עבודה. היום אנחנו כבר במצב שבו ההגנה על התעסוקה, על הבריאות, על השכר ההוגן, על תנאי העסקה, על תנאי הנשימה ועל איכות החיים של התושבים, שהרבה מהם גם גרים באזורים האלה שמושפעים מהכרייה הפוטנציאלית והם גם אלה שעובדים במפעלים, חד היא, מה גם שלא מדובר כאן בסגירה. המכרה המוצע הוא מכרה חדש, עתידי. במכרה שאנחנו דנים בו כרגע לא עובד עדיין אף אחד. גם אם מה שאמרתי קודם לגבי סגירת מפעל אל מול סביבה היה נכון, זה לא המקרה. בואו נתאחד כולנו סביב הרעיון שלמען הגנה על התושבים, על העובדים, על הסביבה ועל כל תושבי הנגב צריך להימנע מביצוע הפיילוט הזה.

טלי פלוסקוב:

אני אתחיל בזה שאני נמצאת בסיטואציה מאוד רגישה. נמצאות פה שתי קבוצות של אנשים. יש פה את נציגות המפעלים. אני רואה אותם כאן. אנחנו נפגשו ודיברנו. הקבוצה השנייה זאת הקבוצה של התושבים המודאגים שמלווים את התהליך הזה כבר המון שנים. הסיטואציה לא פשוטה. דבר אחד שמרגיע אותי זה שגם מהעובדים של רותם וגם מהנהלת רותם אני שומעת את המשפט שאומר שאם זה פגע באנשים הם לא ירצו את זה.

היו"ר מירי רגב:

ברור.

טלי פלוסקוב:

אנחנו צריכים כולנו להגיע למסקנה אם זה מסוכן או לא מסוכן. מי שצריך לתת כאן תשובות אלו אנשי המקצוע. גם במשרד הבריאות יש עמדות שונות. אני פונה לחברי הכנסת וליושבת-ראש הוועדה לשקול אופציה לבדיקה נוספת לא באמצעות פיילוט. חבריה, אתם פוגעים בעיר. יש לי המון משפחות בעיר שיושבות על הגדר אם להישאר בערד או לא. אנשים דואגים, אנשים מפחדים. כולנו, כולל עובדי רותם, צריכים לתת תשובות כדי שאנשים ישנו טוב בלילה וידעו שהם הולכים לגדל את המשפחות. אנחנו רוצים שהמשפחות יגיעו לכאן, לא יפחדו לעשות את זה.

מירב משה גרודופסקי:

התשובות ניתנו על ידי משרד הבריאות.

טלי פלוסקוב:

אני חושבת שפיילוט זה לא רעיון טוב. אסור לנו להגיע למצב שאחרי הפיילוט נגיד שטעינו ושה פוגע. יש היום מחשבים מאוד מאוד חכמים ואנשים מאוד מאוד חכמים שיודעים לעשות את הבדיקות בצורה אחרת. אולי צריך לעשות בדיקה מחודשת ולקבל את התשובות האלו. את הבדיקה צריך שיעשו אנשים ניטרליים שלא שייכם לרותם, שלא שייכים לערד או לעמותה. הבדיקה צריכה להיות מקצועית.

טלב אבו עראר:

גברתי היושבת-ראש, שמענו כל הזמן שבנגב יש הפקעת אדמות, נישול אדמות, הריסת בתים. הפעם יש לנו הפקעה מסוג אחר. מדובר בהפקעת חיי אדם. משרד הבריאות מתנגד התנגדות נחרצת. הוא אמון על בריאות הציבור. הוא אומר שזה יביא לעלייה בתמותה, לעלייה ודאית בתחלואה לתושבי האזור. אנחנו עומדים בפני שני אינטרסים. יש את האינטרס של חיי אדם אל מול אינטרס אחר של כיס האדם. אני רציתי שיתנהל כאן דיון ענייני, אובייקטיבי, לא דיון תפור ומכור. לא יכול להיות שנעדיף תעסוקה על חיי אדם. עד היום מי שהיה לו אסתמה היה מגיע לעיר ערד כדי לנשום אוויר נקי. היום מי שירצה לחטוף אסתמה וסרטן, שיבוא אחרי הקמת המכרה הזה. יש לנו ניסיון עם הקמ"ג שגורם למחלת הסרטן בכל יישובי האזור, אם זה דימונה, ירוחם, כסייפה. בערוער התגלו 100 חולים במחלות סרטן. גברתי, אם יש את תושבי אל-פורעה, שהוא יישוב מוכר שמרוחק כ-100 או כ-200 מטר, אז אני לא חושב שצריך להתעלם, במיוחד מתלמידי בית הספר. זה בנוסף לכסייפה ולערד. הקמת המכרה הזה היא לא גרימת מוות ברשלנות אלא בכוונה ובצורה איטית. אנחנו מבקשים להתנגד להקמת המכרה שם. זה לא יהיה קל. אנחנו ננהל מאבק משותף ערבי ויהודי. אני אחד ממנהיגי המאבק הזה.

משה חדד:

אני באתי להציג את העמדה של העובדים שבראשם אני עומד. אם היינו יודעים או היה לנו איזה מידע שיש סיכון ולו הקטן ביותר לאחד מתושבי ערד, היינו מתנגדים ראשוניים להקמת המכרה בשדה בריר. אנחנו עובדים במפעלים האלה משנות ה-50. אנחנו בריאים. מבחינת סטטיסטיקה אנחנו מוכנים לעמוד מול כל חלק אחר באוכלוסייה ולבדוק מדגמית את אחוזי המחלות שיש. אין שום סכנה. העובדים שלנו עובדים בלב ליבו של המכרה.

היו"ר מירי רגב:

כמה עובדים יש סך הכל?

משה חדד:

ברותם עובדים כ-1200 עובדים.

היו"ר מירי רגב:

רובם מאיפה?

משה חדד:

מדימונה, ירוחם, ערד ובאר שבע. זה מעגל ראשון. במעל השני והשלישי אנחנו מגיעים ל-10 אלפים משפחות.

יעקב ליצמן:

כמה עובדים מיועדים לשדה בריר?

משה חדד:

כל העובדים האלה אמורים להמשיך ולהתפרנס משדה בריר.

יעקב ליצמן:

כמה עובדים מיועדים לפיילוט הזה?

משה חדד:

כמה שיצטרכו במכרה.

יעקב ליצמן:

כיושב-ראש ועד עובדים אתה לא יודע?

משה חדד:

חבר הכנסת ליצמן, כרגע יש לנו את כל העובדים שלנו שעובדים במכרות ברותם. המאגר הולך ונגמר. תוך 7,8 שנים לא יהיה פוספט במכרות. בגלל זה רותם רוצה את המכרה החדש. כיום מכרה רותם, חוץ מאורון וצין, מרוחק כ-10 קילומטר מדימונה. אף פעם לא שמענו על בעיות בדימונה. אף פעם לא שמענו תלונות בדימונה.

טלב אבו עראר:

מי אמר?

משה חדד:

משרד הבריאות אומר לך. יש מסמך של הפרופ' הנכבד שתמך בניסוי דומה באורון ובצין. הוא גם ציין את זה פה. מישוהו עצר את זה.

אפי מיכאלי:

הוא פה. הוא אומר לך שהוא התנגד.

משה חדד:

אני מדבר על הניסוי שהוא הציע לעשות בזמנו במכרה אורון. היה צריך להיות ניטור במכרה אורון עם תנאים זהים לשדה בריר. ברגע שרותם אישרה את הניטור הזה משרד הבריאות בא ועצר את זה. למה לא בוצע הניסוי הזה מ-2011? אנחנו רוצים את הפיילוט, את הניסוי הזה כדי לקבוע חד משמעית אם יש סכנה או לא. ברגע שלא תהיה סכנה צריך להמשיך ולתת עבודה ל-10 אלפים משפחות בנגב.

אם היו הולכים לפי החברים הנכבדים פה כל הנגב לא היה קם. אם לא היו נותנים להקים את המפעלים בשנות ה-50 לא היו קמים מפעלי ים המלח משום זהירות מונעת. לא היו בונים כבישים בארץ משום זהירות מונעת כי המכוניות מזהמות. שום דבר לא היה נעשה בגלל זהירות מונעת. אתם רוצים שנשב בתל-אביב ונחיה בתל-אביב. זה מה שאתם רוצים. אנחנו נמשיך להיות בנגב. אנחנו לא ניתן שהמפעל הזה ייסגר בגלל כמה אנשים שאני לא יודע מה השיקולים שלהם, בטח ובטח לא הבריאות של תושבי העיר.

חמד עמאר :

גברתי היושבת ראש, אני רוצה להודות לחבר הכנסת ליצמן על הדיון החשוב הזה. הגעתי לדיון ולא ידעתי שהוא יהיה כזה סוער. חשבתי שנשב, נדבר. זה נושא מאוד מאוד רגיש. מצד אחד יש את העובדים, מצד שני יש את בריאות הציבור. אנחנו כנציגי הציבור צריכים לדעת לאזן. אני שמעתי את משרד הבריאות. בזמן האחרון אני מתחיל לראות את זה בכל הוועדות שאני יושב בהן, בכל הדיונים. אין עמדה ברורה של משרדי הממשלה. זה הדבר הכי מעצבן. אי אפשר להחליט ולהגיד מה אנחנו ממליצים ואיך מתקדמים קדימה. אני מציע להקים ועדה ברורה. יש לנו עתודה של 7 שנים. צריך להקים ועדה מקצועית עם משרד הבריאות.

טלב אבו עראר :

יש.

חמד עמאר :

עד עכשיו לא שמעתי נתון ברור. אם שואלים את משרד הבריאות מה הנתונים שלו, הוא צריך לחפש ולא מגיע עם נתונים ברורים. אני חושב שיש לנו עתודה של 7 שנים. את זה שמעתי מוועד העובדים. אנחנו כוועדה צריכים לקרוא למשרדי הממשלה להקים ועדה מקצועית שתבוא ותציג בפנינו.

יעקב ליצמן :

משרד הבריאות הוא מקצועי. הוא אמר את עמדתו המקצועית. כשלא מוצא חן זה לא מקצועי, כשמוצא חן זה מקצועי.

חמד עמאר :

צריך להקים ועדה של כל המשרדים הדרושים. חבר הכנסת ליצמן, אני לא מדבר על פיילוט, אני מדבר על להקים ועדה מקצועית ולהגביל אותה בזמן כך שתוך 3 חודשים היא תצטרך לבוא לכאן לוועדה, להציג את הנתונים המקצועיים שהיא בדקה. צריך גם להביא נתונים מהעולם ומישראל. יש לנו מכרות 60 שנה. נבוא ונשמע נתונים מדויקים. רק אז נדע איך להחליט ואיך להמליץ קדימה.

זבולון קלפה :

במסגרת הגילוי הנאות אני רוצה להגיד שאני יליד הנגב, תושב הנגב, חי בנגב וכנראה שגם אחרי 120 אני אשאר בנגב. מתוך היכרותי את ההתנהלות מול משרדי הממשלה במרחב הדרום במהלך 8,10 השנים האחרונות בצורה מאוד אינטנסיבית, אני יודע שיש שם מערכות מספיק טובות כדי לתת תשובה ברורה. אין לי ספק שלכל היושבים פה בשולחן - שמענו היטב את משה חדד שהוא לכאורה אינטרסנט לצד הזה של העובדים - ברור שבריאות העובדים היא מעל הכל. לי היא חשובה פה מעל כולם. במקרה דנן אני חושב שאין מנוס מלקבל את ההחלטה במסגרת הזאת בגלל חוות הדעת המאוד מעורבות פה ביחס לבריאות הציבור. כנראה שהחשובים והמודלים של עבודה עם תוכנות מחשב כאלו ואחרות לא נותנים בסופו של דבר תשובה מספקת לדבר הזה. כנראה שאין פה מנוס מניסוי בשטח עצמו, עם כל המורכבות שיש בעניין, מתוך בחינה של המקומות המרוחקים ביותר כדי לצמצם את הטווח של הסיכונים, כדי שבסופו של דבר החומר הזה יחזור לוועדה המחוזית יחד עם אנשי משרד הבריאות. אני מציע לראות שכשבפעם הבאה כשקובעים סיוורים או דיונים כאלה ואחרים המשרדים לא יתחמקו ויגיעו. זה נשמע לי קצת משונה הדבר הזה. אני לא מבין את ההתנהלות הזאת. אם יש להם עמדה שלילית, עמדה חיובית או כל עמדה שהיא הדברים צריכים להגיע לשולחן הדיונים, לא בצורה כזאת של התחמקויות. זה לא מכבד את המעמד.

סתיו שפיר :

למען הגילוי נאות אני רוצה להגיד שאני נולדתי בנתניה ואני מאוד אשמח לגור בנגב ביום מן הימים. גברתי היושבת-ראש, בדיון כל כך רגיש בעסקיה של חברת כ"ל הייתי מאוד שמחה אם היית קוראת ללוביסטים ולנציגים שנמצאים פה בחדר להזדהות.

היו"ר מירי רגב:

אני לא יודעת מי הלוביסטים, הם לא חלק מהדיון הזה.

יעקב ליצמן:

יש ויש.

היו"ר מירי רגב:

הערה נכונה. אני באמת לא יודעת אם יש כאן לוביסטים.

סתיו שפיר:

יש פה דילמה מאוד מאוד קשה. ברור שאף אחד, לא מהעובדים ובטח לא מאיתנו, רוצה לפגוע בבריאותם של התושבים ולערוך ניסוי שכרוך בפגיעה פוטנציאלית מסוימת בבריאות שלהם. מצד שני גם אף אחד לא רוצה למנוע מעובדים את עבודתם. יש לי שאלה אל נציגי חברת רותם שנמצאים פה. אני מבינה שיש איזה שהוא לחץ נורא גדול סביב שדה בריר. נאמר שיש שם עתודות ושהעתודות מסתיימות בעוד 10 שנים. בנתונים שלכם שפורסמו במחקר של פרופ' פורטוגלי שיושב פה כתוב שיש עתודות זמינות באורון, בצין, ברותם של 140 מיליון טון פוספט. איפה הדבר הזה נמצא? למה שדה בריר יותר חשוב לכם? האם מדובר ברווחים פוטנציאליים הרבה יותר גדולים? מה לגבי העתודות הזמינות האחרות? למה לא אפשרי ללכת על החלופות?

יעקב כחלון:

אני מנהל את מפעלי רותם ב-4 השנים האחרונות. נולדתי בנגב, יש לי 3 ילדים, יש לי משפחה בערד ומשפחתי גרה בבאר שבע. אני מגיד במילואים. הובלתי חיילים במלחמות, אנשים. אזרחים חשובים לי באותה מידה. אני 18 שנים מתעסק בכימיה. הייתי מנהל מפעלי תרכובות ברום ברמת חובב. אם יש איזו שהיא סכנה קטנה או גדולה אנחנו לא נפעל בשדה בריר, באורון, בצין או במקום אחר. אנחנו מזדהים איתכם לחלוטין. אותנו לא מעניין אינטרס כזה או אחר. אותנו לא מעניין אם הבעלים שלנו זאת מדינה או מישהו אחר. אותנו מעניינת הפרנסה שלנו, הפרנסה של העובדים שלנו. אנחנו בטוחים ב-100% שאין שום סכנה בכרייה, במיוחד בכרייה של פוספטים. אתם מוזמנים לבוא ולראות מה זה כריית פוספטים. הפוספט עצמו רטוב, אין אבק. אנחנו מתחזקים את הדרכים. אנחנו נמצאים תחת פיקוח מתמיד של החברה לשירותי איכות הסביבה.

טלב אבו עראר:

אדוני, אתה רופא? איך הגעת להחלטה כזאת?

קריאה:

אתה שואל נכונה. הוא לא רופא.

יעקב כחלון:

אני מנהל. יש לי אחריות.

טלב אבו עראר:

הוא מקצוען?

קריאה:

יש מחקר מארצות הברית שלפיו מסביב למכרות פוספט יש עלייה בתחלואה.

יעקב כחלון:

אני לא רופא, גם אין לי כוונה להיות רופא. אני מנהל. יש לי אחריות בראש וראשונה לבריאות העובדים שלי, אחריות לסביבה ואחריות כלפי הציבור. בעיני זה יותר חמור ויותר חזק מכל דבר אחר. אני אדם אחראי.

אפי מיכאלי:

אם אתה לא רופא איך אתה יכול להיות בטוח שאין סכנה?

יעקב כחלון:

אני מרגיש שאני לא מסכן ולו לרגע אחד את עובדיי ואת הסביבה. אנחנו חרטנו על דגלנו אחריות ושקיפות. יש למעלה מ-500 מבקרים כל חודש ברותם. אנחנו גאים במה שאנחנו עושים. אנחנו שקופים במה שאנחנו עושים. תבואו ותראו. רק אחרי שבאים, רואים ומבינים, הסטיגמה למכרה ולעובדי מכרה יורדת.

אורי יסעור:

אני אתחיל מעשרות שנים אחורה, כי לצערנו הרב אנחנו בדיון הזה בשדה בריר ובבקעת זוהר תקועים ומדשדשים שנים רבות. אין החלטה. אנחנו מקדמים את הנושא הזה על פי חוק בוועדה המחוזית בצורה מסודרת. אין דוגמה. אין אח ורע לפס ניסיון כמו שאנחנו מציעים כאן. אגב, להבהיר את הדברים. אמרו פה שזה הולך לבדוק את הבריאות. לא נכון. המשרד להגנת הסביבה ב-2004, אחרי שהפך ובדק את התסקיר של ההשפעה על הסביבה שהוכן - זה הדוח המקיף והכי גדול - הוא זה שקובע אם יהיה זיהום. בדק אותו המשרד במשך 4 שנים, כולל משלוח ממומחים מקנדה. הוא בסוף פסק שאין לו התנגדות לקידום התכנית. בוצעו על ידי המשרד דוחות ממומחים מאוד מאוד מסובכים. הדוחות האלה הוכיחו חד משמעית שלא תהיה השפעה על הסביבה. בא המשרד ואמר שלמרות שהדוחות שמוכיחים שאין השפעה על התושבים מעבר לקילומטר, הם רוצים לבצע ניסיון. המשרד דרש שהניסיון יהיה בקרבת העיר ערד, יותר קרוב לתושבים של אל-פורעה והעיר ערד. היום באו, דרשו וביקשו שנתרחק. אנחנו מסכימים להתרחק.

היו"ר מירי רגב:

יש לכם עוד אלטרנטיבות, כפי ששאלה פה חברת הכנסת שפיר?

אורי יסעור:

אין עוד אלטרנטיבות. הנושא של האלטרנטיבות נבדק 3 פעמים על ידי שלושה גורמים שונים ב-3 השנים האחרונות. מר ארדן מינה מומחה בשנת 2010 בשם ד"ר אמיר אילדמן. הוא פסק חד משמעית שהמקום יהיה שדה בריר. לפני זה הממונה על המכרות שיצא, ד"ר מימרן, קבע חד משמעית וכתב שיש לקדם את שדה בריר בבהילות, שהנושא קריטי לחברת רותם. בפעם האחרונה זה נבדק על ידי תמ"א 14, על ידי ועדת האורחים של תמ"א 14. היא בדקה את הנושא ומצאה שוב שבקעת זוהר - - -

תמר זנדברג:

מה קריטי לתושבי הנגב?

אורי יסעור:

אנחנו מדברים פה על 10 אלפים עובדים, על 10 אלפים משפחות.

קריאה:

זה לא נכון.

אורי יסעור:

אני גדלתי בערד. יש לי משפחה בערד, יש לי חברים בערד ואני אוהב את ערד. אני אשאר בנגב. אנחנו נפתח את הנגב. הנגב זה לא מוזיאון. בנגב צריך לחיות.

קריאה:

יש 1200 עובדים ברותם.

קריאה:

1200 בלי המעגל השני והשלישי.

אורי יסעור:

יש לנו פה עבודה של מומחים. זה לא המצאות שלנו. במשרד הבריאות יש 5 חוות דעת שונות, לא אחת. 4 בעד.

אפי מיכאלי:

כמה שילמת על חוות הדעת האלו? 100 אלף דולר?

איתמר גרוטו:

העובדות לא נכונות.

אפי מיכאלי:

את חוות הדעת האלו הוא מימן.

אורי יסעור:

ב-2008 כתבו ד"ר בר חנא וד"ר דובנוב תסקיר למתנגדים מטעם המתנגדים נגד המכרה. טעות ביסודו הדוח הזה. הוא מצטט PM2.5 חלקיקים כתוצר שריפה בשיקו. זה לא קשור למכרה בכמות ובסוג. אמרה הגברת בלמייקר בוועדה המחוזית ב-2008 באופן חד משמעי שאין דוחות של משרד הבריאות. יש פה 5 דוחות.

אפי מיכאלי:

אנחנו ב-2013.

אורי יסעור:

אף אחד מהדוחות לא מהמשרד. עד היום משרד הבריאות מזוגג, גורר רגליים, מעכב לנו את קידום התכנית. אין שום בעיה בריאותית או בעיה אחרת. אין שום טיעון הגיוני לעצור את הבדיקה בשטח.

אפי מיכאלי:

תשמעו את פרופ' גרוטו. הוא מזוגג עבור החברה הפרטית. משרד הבריאות עובד אצלם. יש עשרות חלופות, לא אחת.

אורי יסעור:

יש פה תיאוריות קונספירציה. אנחנו שקופים.

אפי מיכאלי:

אתה שקוף ואתה יושב בתמ"א 14ג כנציג התאחדות התעשיינים.

אורי יסעור:

יש דוח מאוד חד משמעי של פרופ' שפירא שלא מונה על ידי רותם, הוא מונה על ידי שר הבריאות ומשרד ראש הממשלה.

אפי מיכאלי:

הוא משקר. יושב פה הרב ליצמן שיגיד מה זה שפירא. לחצו עליו. יושב פה גרוטו שיגיד מה זה שפירא. זה הטיעון הביטחוני. הם יגידו לך מה זה שפירא.

יעקב ליצמן:

היות והמחבר יושב כאן אני אגיד שאפי צודק, לא אתה.

אורי יסעור:

יצא דוח של פרופסור שפירא. סירבו לקבל את מסקנותיו. מסקנותיו חד משמעיות. אחר כך הייתה הישיבה הזאת של רוני גמזו שישבה עם כל המומחים בעד ונגד באותו משרד. היא אמרה שחייבים לבצע ניסוי בשטח.

היו"ר מירי רגב:

את זה אני יודעת, כי הקראתי בתחילת הדברים.

יעקב ליצמן:

אני דיברתי עם חברי כנסת. אנחנו רוצים לפנות למבקר המדינה על-מנת שיבדוק את מה שקרה כאן. אחרי הסיכום שלך אנחנו הולכים לפנות למבקר המדינה.

משה חדד:

תבדוק את כסיף.

יעקב ליצמן:

אני אבדוק הכל. הייתי רוצה שתסכמי שאנחנו פונים למבקר המדינה.

היו"ר מירי רגב:

אני לא אסכם ללכת למבקר המדינה. אם אתם רוצים תפנו אתם למבקר המדינה. כולם פתחו ואמרו שיש דילמה. לי אין דילמה. חיי אדם הם מעל כולם, עם כל הכבוד לסביבה, עם כל הכבוד לתעסוקה ועם כל הכבוד לכל הדברים. חיי אדם הם מעל הכל. ברגע שיבינו שיש כאן פגיעה בחיי אדם אתם לא תבצעו את הפיילוט ולא את הכרייה.

גם אני נולדתי בנגב. ההורים שלי עדיין גרים בנגב. אני מסתובבת הרבה בנגב. זה לא אומר כלום. אין כאן שום קשר למקומות עבודה, אין פה שום קשר לשום דבר, רק לחיי אדם. אם יש פה פגיעה בחיי אדם הניסוי הזה לא ייעשה.

אני סיכמתי עם שרת הבריאות ועם בינת שוורץ שנעשה סיור של ועדת הפנים יחד איתם בשטח. אנחנו רוצים לבדוק אלטרנטיבות למקום, אנחנו רוצים לראות איך השטח נראה, אנחנו רוצים לראות מה זה אומר כרייה של פוספטים. אנחנו נביא רופאים שחושבים כך ורופאים שחושבים אחרת. אנחנו נעשה סיור בשטח לפני שנקבל החלטה לאיזה כיוון הולכים. אני מבקשת ממשרד הבריאות להביא חוות דעת סופית אחת. לא רוני גמזו, לא פרופ' כזה, פרופ' ההוא וכל הזדוקטורים שכולם אומרים אמן לכל דבר

שלהם. אני רוצה חוות דעת אחת שמקובלת על השרה ומקובלת בעולם האקדמי הרפואי, שלא נקבל מחר בג"ץ על החלטת משרד הבריאות. תביא חוות דעת. אתם הגורמים שאנחנו יכולים להסתמך עליהם.

דב חנין:

אפשר גם בג"ץ על הגורמים האחרים. יש הרבה גורמים שחשופים לבג"ץ.

היו"ר מירי רגב:

תביאו חוות דעת של משרד הבריאות שנוכל להסתמך עליה, שנוכל להבין אם יש סכנה לחיי אדם או אין סכנה לחיי אדם. אני אשמח לקבל גם נתונים על תחלואה בדימונה ובפזורה הבדואית.

קריאה:

תבקשי גם נתונים על עתודות הפוספט שלהם.

קריאה:

זה לא עניינך.

קריאה:

מה זה לא ענייני? יש להם עתודות פוספט ל-30 שנה. אתה לא צריך עוד בשדה בריר.

היו"ר מירי רגב:

אני רוצה לקבל איזו שהיא אינדיקציה לגבי מחקרים בעולם. הצגת לנו איזה מחקר אחד בארצות הברית. אני רוצה לקבל את שלושת הנושאים האלה בדיון. אנחנו נשב יחד, נסייר יחד עם הוועדה.

דב חנין:

גברתי, גם להוסיף את שאלת החלופות. איפה יש עוד פוספטים? הנגב מלא בפוספטים.

היו"ר מירי רגב:

זה מה שאמרתי. דיברתי על בדיקת חלופות. אנחנו נהיה שם בסיוור יחד עם השרה ויחד עם גורמי התכנון.

טלי פלוסקוב:

גברתי היושבת-ראש, אני מציעה את עיריית ערד כמקום לשיבת הוועדה.

אפי מיכאלי:

אם אפשר, גם לשתף את הציבור בסיוור הזה.

היו"ר מירי רגב:

אני אשתדל לשתף את הציבור כמו שהיום השתתפת והשמעת את קולך מאוד יפה. יהיה סיוור. הסיור יהיה רק של האנשים המקצועיים כדי שנלמד ולא נושפע מאלה או מאלה. אחר כך נקיים דיון ענייני אם יש חלופות, איזה חלופות יש, האם משרד הבריאות יביא סוף סוף את חוות דעתו אחרי כל כך הרבה שנים, מה חוות הדעת שלו, האם זה משפיע על חיי אדם, האם זה לא מסכן חיי אדם. לפי זה אנחנו נקבע. הכיוון הוא ללכת. לא אנחנו בסוף נקבע איפה ומה יעשה. מי שיקבע זה ועדת התכנון המחוזית. בדיוק כמו שעשינו עם פצלי השמן. יבואו לוועדת התכנון המחוזית המשרד להגנת הסביבה, משרד הבריאות, הציבור וכל הגורמים שיש להם מה להגיד כדי לקבל החלטה האם הולכים לפיילוט או לא. הוועדה לא תתכנס עד אחרי שנערוך את הסיור, עד שנקיים דיון נוסף. אז נקבל החלטה לאיזה כיוון זה הולך. אני רוצה להודות לליצמן על הדיון החשוב הזה. דרך אגב, אילולא היית מעלה את זה כהצעה לסדר זה בוודאי לא היה עולה

על שולחני. לא היו לי פניות מאף גורם על הנושא הזה, רק מההצעה לסדר שלך. אני רוצה להודות לך על ההצעה לסדר. אני רוצה להודות לכל הגורמים.

הישיבה ננעלה בשעה 13:25.